

Skozi Ložko dolino na Idrijsko stran in Černiverh v Vipavo je gotovo že stara pot; le to ni gotovo, kako so Rimljani ondašnje kraje imenovali. Larix ali Larice pomeni Mecesenovec, po latinski besedi „larix“ (mecesen); in poleg Idrie se še zmirej dosti mecesnov najde; zatorej Linhart mesto Larix ondi stavi. Njegovo menitev zamore pa tudi sled stare ceste poterčiti, ktera se v meri od Črnega verha na Žir pozná nad Veharšami; zraven tega pa se blizo Godoviča ravno v tisti meri najdejo razvaline z veliko rezanim kamnjem kakor od kakega starega mesta, kar je morebiti ravno Larix.

Vse to je vredno večjega preiskanja, zlasti, če ima stari Santicum še sedanji Krajn ostati. Kaj enacega bi se utegnilo najti zastran ceste od Emone na Celejo čez Trojane (Mons Adrans) in zopet od Emone na Noviodunum čez Praetorium Latobiorum (večidel je misel na Radeče pri Savi).

Marsikaj tacega se zamore med ljudstvom zvediti, ker tukej še ustno izročilo kaj ohrani, tamkej so komu zdaj samotni, kadaj pa bolj pohojeni kraji obilniši znani; kar se lahko s tem skaže, kar je zgorej od ostankov rimskih cest povedano bilo.

Naj ti kratki spis marsikoga obudi, kaj več preiskovati, najdeno pa tudi na znanje dati. P. H.

Slovanski popotnik.

* „Slovenska Bčela“ je 7. dan t. m. zavolj premajnega števila naročnikov jenjala izhajati. Marljivi njeni vrednik gosp. A. Janežič bo namesto nje prihodnje izdajal: „glasnik slovenskega slovstva“, ki bo po naznanilu gosp. izdajatelja prinašal:

1. različne poezije izvirne in prestavljene iz drugih slovanskih narečij, kakor tudi gerških in latinskih pesnikov. Posebno se bo tudi obzir jemal na narodno pesništvo Slovanov sploh;

2. zgodovinske in druge klasičke povesti, izvirne in prestavljene;

3. životopise imenitnih Slovanov;

4. popise običajev, posebno slovanskih narodov, potopise, krajopise itd.;

5. mnogo sestavkov iz zgodovine, narodopisa, basnoslovja, naravoslovja itd.;

6. slovstveni pregled. V tem se bodo vsi jugoslavenski in tudi najimenitniši drugoslavenski spisi naznanaovali in kratko presojevali;

7. zmes za različne manjše reči, kratkočasnice, pregovore itd.

Vsak zvezek okoli 10 tiskanih pol v velikej osmerki bo okinčan z jeklorezom kakega imenitnega Slovenca. Pervi zvezek bo prinesel podobo mnogozasluženega Slovenca in profesorja Matia Ahacel-na, izdatelja koroskih in štajerskih pesem. V „glasnik“ se bodo samo prav znamenivi in v čistej slovensčini spisani sestavki jemali. Da si bomo vendar ložej vselej prav dobrih sestavkov priskerbeti zamogli in da pisateljem njih trud saj nekoliko povernemo, bomo za vsako tiskano polo izvirnih sestavkov 10 gold. sr. in za prestave 7 gold. sr. plačevali. Tiste gg. pisatelje pa, ki za svoje sestavke plačila ne tirjajo, bomo z enim ali dvema iztisoma na naj lepšem papirju tiskanega glasnika razveselili. Terdno zaupamo, da bodo nam slovanski pisatelji radovoljno na pomoč pritekli.

Sostavki, za prvi zvezek namenjeni, naj se gotovo do konca mesca septembra t. l. na izdajatelja v Celovec pošlejo, da se potem natis berž pričeti in do prvih dni decembra doversiti more. Naročila se ne bodo prejemale. Ako bo prvi zvezek „Glasnika slovenskega slovstva“ dopadel, si bodo

posamezni zvezki pogosto sledili in vselej podobo kakega slovenskega pisatelja prinesli.“

Dobro osnovanemu „glasniku“ želimo obilo podpornikov na vsako stran.

Novičar iz slavenskih krajev.

Iz Moravč na sv. Mohorja dan. Huda ura priverši včeraj (ponedeljk) popoldne proti dvema, od Doba sèm in spodí žanjice, ki so na polji rež vezale v snope, kamor je bilo mogoče uiti pod streho. Spervega posamne zerna padajo, ali kmalo se vsuje gosta toča, kakoršne tukaj še nobeden ne pomne; in celo uro skoz tolče in tolče, da je bilo groza. Grom in tresk, strašno rožlanje toče, in potem hudega nalíva, prevpije skoraj glasni vék in žalovanje obupnih ljudi, ki so zopet ob celi pridelk enega leta prišli.

Ko se proti štirim izvedri, se vidijo vsi kraji beli, kamorkoli je toča segla. Zatepena v tla, namešana s točo je rež popolnoma, in pšenica na pol zrela, posekana tako, da ne ločiš bilke od klasú, ne véš, kaj je rastle tú, kaj tam. Enako je zadelo tudi druge sadeže. Milo se mi stori posebno ogledovaje sadno drevje. Naši kmetovavci spoznajo in cenijo dobiček, ki jim ga sadje da, in imajo tedaj veliko drevja po vertih, po njivah, po mejah in clo po gojzdi, ki se je letos skor lomilo pod težo sadja. Kako pa zdaj! Gole veje kakor pozimi šterlé v zrak, otolčene in razbite; lahko bi skoraj peresca štel, ki so še ostale. Na tléh pa leži zeleno listje, nezrelo sadje, veje debelosti pavca, ki jih je odbila toča. Kdaj bodo spet rodile!

Toča je bila tudi za celo pest debela, in še danes zjutraj sim jih vidil zerna na kupih do kolena, ki so bile debelosti kurjih jaje. Na strehah je škerlí neusmiljeno razbila, celó slamnate strehe skoz in skoz prederla, ozid je tudi gerdo obtokla.

In ta nesreča je zadelo dvé tretjini, nar rodovitniši kraje velike Moravške fare; kaj zunaj nas, pa še ne vémo. Obupani kmet zdihuje: kaj bo, kaj bo! s čim se bomo preživili, s čim obsejali vnovič! Že na novino sim mogel storiti dolgove, in ta je sedaj proč, kdo mi bo zdaj še upal? V resnici! kaj bo z ubogim ljudstvom, ktero tarejo nadloge že več let tako, da je moglo celó živino poprodati in je vendar še zabredlo v dolgove, če mu cesarska milost, prizadevanje cesarskih vradni, in milodari dobrotljivih ljudi ne bodo pomagali! Sej v ptuje in daljne kraje clo se revežem pomoč pošilja, naj bodo toraj enakemu usmiljenju priporočeni tudi nesrečniki domači na Moravškem *).

Vončina. Iz Krišnogore. Preteklega leta 7. malega serpana je bil žalosten dan po toči, in oči so tukej namest živo zelenega listja in prijetno dušecih rožic le gole drevesa in točne gomile gledale. Letos pa je na ravno ti dan široki obzor krog in krog véš prijazniši; na nezmernem modrem oboku ni kar meglice vgladati, sonce okrepčljivo sije, in prijazni zahodnik rahlo zrak giblje, ter mlo popotnika po obrazu boža. Krasno vreme in kraja mičnost privabi tudi blagorodnega gospoda deželnega poglavarja, grofa Gustava Chorinski-ga, ki v tej dobi memo popotje, da spremljen od žl. gospoda Scheuchenstuel-a, deželne sodnije predsednika v Novem mestu, in okrajnega sodnika g. Koširja, peš na Križnogoro pride, pred ktero Gorenski snežniki veličanstno stojé, Griñovec sèm čez Krim ponosno gleda, na severnoizhodni strani se izverh Kuma cerkev bliši, v zahodu Nanos sèm zrè, in na poldanski strani snežnik, kjer je še zdaj sèmtertjè kakšen bel kupček snega vgladati, proti primorski Reki vidokrog opovera.

* Tudi vredništvo bo rado prejemale milodare usmiljenja potrebnim in vrednim Moravčanom namenjene, in jim jih odrajtalo berž.

Gospod deželni poglavar tukej blagovoli prijazno romarsko cerkev sv. Križa obiskati, ki bi res, ako bi se dalo vse lično vrediti, kaj lepa bila; on se po zlo nezložnih gredicah v zvonik do zvonov potrudil in od tod se skozi lino po Ložki dolini ozira, kamor je on umel v silni stiski vodnega nastopa revnim stanovavcem obilne daril dobrotljive cesarjeve roke in družih dobrotnikov blagovoljno nakloniti; dalje pregleduje tudi Cerknisko jezero do Karlovce, kjer bi se mu utegnil urniši odtok morebiti z veliko manjšimi stroški, kakor si kdo misli, napraviti, ako bi le od Planine vodi odtok iztrebljen bil.

Cerknisko jezero do sv. Petra navadno odteče in ob kraji se že prične nekoliko kositi, ali letos so se le na god sv. Petra „Benedke“ iz vode pokazale; to so otoki, ki se o odstopu vode prvi iz vode pomolijo. Zdaj se voda v skrivne ponove s svojimi nemimi prebivavci kaj urno vmikuje in njeno obveršje se okrog vidoma skerčuje, pa tudi ljudem, katerih skorej šestero jezer za svojo živino hrano in steljo po jezerski planjavi dobiva, se skorej popolnoma zaterti up iznovič milo oživlja, ker se bo, če bo jesen suhotna in dež med tem časom rahlo pomakal, ako ne za prodaj, saj za dom potrebna kerma nakosila. Po drugih krajih, kjer ni voda škodovala in tudi po suhotnih sončnih homcih se bo letos obilno klaje pridelalo, ktere Cerkničani, Grahovci in Ložani zares zelo potrebujejo; — pa tudi poljskemuprodu vsake baže sončni žarki tako ugodno strežejo, da se smé, če bo še véasih brez uime rahlo deževalo, dobra letina obetati.

Blagorodni gospod, kteremu se tudi ni tožilo, v moje borno stanovanje iti, (čeravno tje tisti, ki ni kozjih sten vaje le strahoma in tipaje gré) in pa ogledati tudi novo poslopje, ktero bi že popolnoma dodelano bilo, ako bi žalibog! še vedno preveč votka ne manjkalo, blagovoli z nami v mnogih zadevah priljudno kramljati; ozir slovenšine, med drugim réče, da se mu slovenske imena krajev, vasí, mest itd. kaj pomenljive zdijo. —

Mizoplés je tudi v Ložu znana reč. Ti plés pa ni tukej celo nič zbirčen, kakor je pisavec sam vidil, zakaj on tudi sivoglavcem v kratki dobi nedolžno veselje privoši. Berž ko ne da so deželani, brez zamere! memo mestjanov v tej reči bolj izurjeni in mizoplésu bolj umé postreči. Tukaj zgornji del mize vzdignejo, na spodnji del velike mize kako skledo poveznejo, in verh nje zgornji del mize položé. Ljudje se okrog nje v kolobar vstavijo in perste brez pavcov na mizo rahlo položé in kmalo, če je tudi kakšen starček vmes, se plés oživí.

Križnogorski.

Novičar iz mnogih krajev.

Po novi osnovi bo Štajarska dežela v 3 okrožja (kresije) razdeljena; okrožne oblasti bojo v Gradcu, Mariboru in Brodu. — Pričakuje se vsaki dan naznanilo nove politične osnove za Horvaško deželo, ktere naj višji deželna oblast se bo nek prihodnjic! namesto banskega poglavarstva soglasno z družimi kronovinami cesarsko namestništvo (Statthalterei) imenovala. — Za mlade pravoslavce so prišli dobri časi, ker se bo po Ogerskem, Erdeljskem itd. veliko vradnikov potrebovalo, bojo tedaj lahko službe dobili. — Konec preteklega mesca je znesel véš državni papirni denar 139 milionov in 907.930 fl., tedaj za 2 mil. 688.268 fl. manj, kakor konec mesca maja. — Izverstna delavnost c. k. žandarmerije v 3 letih njenega obstoja se razodeva v sledečem naznanilu Dunajskega vradnega časnika: žandarji so pomagali skoz te tri leta pri 75.354 hišnih preiskavah, 9159 pogorih, 710 povednjh, so najdlji

3642 mertvih, 1306 bolnih in ranjenih, so bili 12.766krat priče pri sodnijah, so vjeli 101 razbojnikov, 7349 nepokojnežev, 730 ponarejavcev denarja, 1763 ubijavcev, 91.316 tatov, 3138 reparjev, 598 goljufov, 7704 beračev, 231.952 potepúhov, 1510 vskokov iz ječ, 19.538 begúncev vojaških, 13.363 prestopnikov lovske, gojzdne in ribške postave, 7645 kontrabantarjev itd. itd. — v vsem skupej so pomagali v 952.295 primerlejih; po tem takem pride na dan 870 opravil, katerih so se žandarji po celem cesarstvu vdeležili. — Zmiraj več se sliši od tertje bolezni po mnogih vnanjih krajih; tudi na Gerškem je huda. — V okolici Dunajski delajo zdaj kebrí na smrekah hudo škodo. — 1. dan t. m. je prišlo v Smirni na Turškem že prvo zrelo grojzdje na prodaj. — Na Francoskem bo slaba letina. — V Sisku in Karlovcu pokupujejo Teržaški žitni kupci pšenico, kolikor koli je morejo dobiti; že so jo nakupili 15.000 vaganov po 3 fl. 40 kr. do 3 fl. 50 kr. — Zraven cesarskega proglasa je tudi prvi rusovski minister Neselrode razposlal rusovskim poročnikom pri vsih vladah pismo enacega zapopadka, v katerem se posebno graja angleško in francosko vlado, da ste poslale barke v Dardanele Turku na pomoč. Zdaj vse radovedno pričakuje, kaj bo turška vlada na vse to odgovorila, ktera se zmiraj bolj za vojsko pripravlja. Bere se: ker rusovski car terja, da naj zapustijo angleško-francoske barke morje, in potem še le se hoče v daljno pogodovanje spustiti, je nek sultan pripravljen to storiti proti temu, da, preden se te barke vmaknejo, Omer-paša marsira s turško armado v Vlahijo. Po naj novejših novicah se je nek Omer-paša že res pripravljal z armado svojo čez Donovo poleg Sistova. Zakaj pa se turška vlada noče rada vdati temu, kar rusovski car tako stanovitno terja, bo pokazal sledeči popis: Rusovski car terja od turškega sultana: da naj mu prepusti varstvo gerske vére v Turčii, in se v to zavéze s posebnim pismom. Mikavno bo tedaj zvediti: v katerih razmerah stoji gerska cerkev v Turčii, in zakaj se Turk brani spolniti, kar Rus terja. Tole je stan Gerkov v Turčii: Na čelu gerske cerkve stoji patriarh v Carigradu, kteremu je izročena obširna oblast čez Gerke. Ker je glavár cerkvenega zbora (synode), razsojuje on kot naj višji oblastnija vse verske in deželske zadeve. Vsi odborniki cerkvenega zbora, katerih je 12, in ki se metropolitni imenujejo, so kakor tudi patriarh, prosti davka. Nadškofi in škofi sopolasteni odborniki pri županijah, in da se pri nakladanju davkov Gerkom krivica ne godí, imajo oni o tem naj višji oskerbnístvo. Deželni poglavarji in kadisi morajo čuti nad tem, da se sodniške razsodbe patriarha v zadevah gerskih kristianov natanjko spolnujejo; tudi imajo nalogo sodbe izverševati, ktere sklepajo škofi v svojih škofijah, in duhovšini pri pobiranju in potirjevanju duhovnih taks na pomoč biti. Vsaka družina plačuje vsako leto davek za bogočastje duhovšini, ktera poroča, zakone loči, oporoke (testamente) izdeluje, in za vse te opravila davek pobira. Patriarhu in metropolitom gré pravica, v vsaki pravdi 10 fl. od sto dnarne vrednosti pravnih stvari terjati. Oni imajo tudi pravico človeka v globo (denarno kazen), v ječo, v tepežijo in v izgnanje iz dežele obsoditi. Tudi izobčiti (ekskomunicirati) smejo, kar večkrat storé. Velike službe, ktere patriarh, nadškofi in škofi duhovnom podelé, morajo ti plačati; ti pa spet od nižjih duhovnov plačo terjajo za njim podeljene službe. — Izobširnosti deželskih in političnih predpravíc, ktere vživa gerska duhovšina v Turčii in ktere bi prišle po tem v roke rusovske oblasti, je očitno, zakaj se Turk brani spolniti, kar rusovski car terja.